

- Masopustní obchůzky na Blanensku na začátku 21. století. *Folia ethnographica* 54, 2020, č. 2, s. 179–186.
- Lidový obyčej a hra souzení berana o hodech na západní Moravě v tradici a současných podobách. *Folia ethnographica* 57, 2023, č. 1, s. 3–24.
- Posvícení a hody v Čechách a na Moravě*. Praha: Vyšehrad, 2023, 287 s.
- Tradice lidových obyčejů a slavností na Židlochovicku. In: Durec, Ivo – Kocman, Pavel (eds.): *Židlochovice. Dějiny slunečného města*. Židlochovice: Město Židlochovice, 2023, s. 487–509.
- Slavnost posvícení/hodů na Moravě v datech z dotazníkového průzkumu. *Folia ethnographica* 58, 2024, č. 2, s. 103–127.
- Nová tradice zarážení hory v Moravských Bránicích. *Národopisná revue* 34, 2024, č. 4, s. 316–319.

K významnému životnímu jubileu PhDr. Marty Toncrové

V roce 2025 si připomínáme dlouholetou práci a přínos bývalé vědecké pracovnice Etnologického ústavu AV ČR PhDr. Marty Toncrové. Narodila se 23. července 1945 v Brně, tatínek byl brněnský rodák, mamčininy rodové kořeny sahají do kraje Českomoravské vrchoviny na Křižanovsko. Po maturitě na Střední všeobecně vzdělávací škole (1963) studovala do roku 1968 hudební vědu a český jazyk s literaturou na Filozofické fakultě tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Studium završila diplomovou prací *Lidová píseň na moravsko-slezsko-slovenském pomezí*. Už během vysokoškolských let působila jako pomocná vědecká síla v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV (dnes Etnologický ústav AV ČR), kde setrvala celou svou profesní dobu. Systematicky se věnovala výzkumu moravské lidové písně – jak terénním sběrům, tak zpracování a interpretaci rozsáhlých archivních fondů.

Odborný profil jubilantky a výsledky její mimořádně plodné práce – od terénních výzkumů přes ediční činnost až po metodologické aspekty práce s písňovými prameny – podrobně zhodnotili v dřívějších medailoncích její spolupracovníci z Etnologického ústavu AV ČR, s nímž Marta Toncrová spojila převážnou část své profesní dráhy.³ Ráda bych proto zdůraznila především její meziinstitucionální spolupráci – projekty, které překračují rámec akademického prostředí

3 FROLCOVÁ, Věra: Marta Toncrová české etnomuzikologii. *Národopisná revue* 25, 2015, č. 3, s. 337–338; POSPÍŠILOVÁ, Jana: Gratulace Martě Toncrové. *Národopisný věstník* XXXIII (75), 2016, č. 1, s. 118–119; TRAXLER, Jiří: Do třetice všeho dobrého. *Český lid* 103, 2016, č. 4, s. 679–682; CÍSAŘKOVÁ, Klára: Nad prací Marty Toncrové. *Národopisný věstník* XXXVII (79), 2020, č. 1, s. 107–109.

a nacházejí uplatnění v muzejní praxi i regionální kultuře.

S Martou Toncrovou jsem se poprvé setkala přibližně před pětadvaceti lety, když jsem hledala regionální písňový repertoár pro folklorní soubor ve Velké Bíteši. Podhorácko tehdy bylo v publikovaných sbírkách málo zastoupeno, a proto jsem zamířila přímo do brněnského pracoviště Etnologického ústavu. Marta Toncrová mě přijala s velkou vlídností, ochotně mě vyslechla, poradila, seznámila s problematikou a poskytla mi dostatek prostoru pro studium vyhledaných materiálů. Díky tomu jsem mohla objevit bohatství lokálních záznamů, které vyvracely tehdy rozšířený názor, že na Podhorácku se lidové písně téměř nevyskytují. Tyto poznatky nejen obohatily činnost našeho souboru, ale zásadně ovlivnily i můj profesní směr. Badatelské návštěvy jsem opakovala ještě několikrát a vždy jsem si cenila jejího laskavého přístupu i času, který mi věnovala.

O několik let později jsme přišly spolu s kolegyní Mgr. Evou Kolajovou (roz. Tomášovou) z Regionálního pracoviště tradiční lidové kultury Kraje Vysočina za Martou Toncrovou s návrhem vydat souborně lidové písně z Podhorácka. Potěšilo nás, že ji tato myšlenka hned zaujala – vždyť šlo o písně, které měla ráda – a od roku 2010 se rozběhla naše mnohaletá spolupráce. Přestože spojení akademického a muzejního pracoviště nebývá obvyklé, ukázalo se jako velmi přínosné. Marta Toncrová přispěla odborným zázemím, muzikologickým výběrem písní a vědeckým aparátem, muzeum zajistilo ediční a technickou část. Společně jsme pracovaly na korekturách, doprovodných textech, rejstřících i shromažďování obrazového materiálu. Výsledkem byla publikace propojující odborný muzikologický přístup s oboustrannou ediční a dokumentační zkušeností.

Po celou dobu jsem s Martou Toncrovou udržovala úzký pracovní kontakt. Vážila jsem si její vstřícnosti, laskavosti a neokázalé skromnosti. Její práce byla vždy poctivá a důkladná. Otevřela mi zcela novou dimenzi poznání lidové kultury – hudební oblast, kam běžná muzejní praxe většinou nedosáhne. Obdivovala jsem její systematickosti, pečlivost a obrovskou pracovitost. Jasným a odborným jazykem přibližovala pravidla, zvyklosti a metody záznamu lidových písní. Během našich častých telefonických i elektronických konzultací jsem měla možnost nahlížet do světa rukopisů minulého století a poznávat osobitý styl záznamů různých sběratelů. Starší zápisy inkoustem byly psané ještě perem s kovovým hrotem – při jejich studiu jsem cítila zvláštní kontinuitu a blízkost s lidmi, kteří už dávno nežijí, ale jejich práce stále promlouvá a formuje naše chápání tradice. Digitální přepis mi zároveň připomínal obtížné podmínky terénní sběratelské práce – od fonografu a voskových válečků Františky Kyselkové (1865–1951) před sto lety, přes magnetofon Marty Toncrové před padesáti lety, až po dnešní záznamy v mobilních telefonech. V každé generaci však zůstává stejná touha: uchovat hlas lidí a jejich písní pro budoucnost. Marta Toncrová tento řetěz držela pevně a s neobyčejnou pracovitostí jej rozvíjela.

Ze společného sedmiletého úsilí dvou institucí vzešla trojdílná písňová edice *Lidové písně z Podhorácka* s 934 písněmi (2011, 2013, 2015). Následovaly další výstupy: stejnojmenný CD nosič s 68 písněmi (2016) a *Zpěvník z Horácka a Podhorácka*, výběr písní pro školy (2017), jenž obsahuje sto skladeb z pěti okresů Kraje Vysočina – Žďáru nad Sázavou, Havlíčkova Brodu, Pelhřimova, Jihlavy a Třebíče. Svou ediční činnost Marta Toncrová završila vydáním *Lidových písní z Brněnska*, rozsáhlé publikace s 399 kriticky zpracovanými písněmi z moravské metropole a okolí, určené jak odbornému bádání, tak folklorním souborům, školám a široké veřejnosti. Tyto i starší ediční počiny významně přispívají k uchování a oživení povědomí o regionální lidové písni.

S naším muzeem Marta Toncrová spolupracovala také při řadě dalších aktivit. Z přednášek připomeňme například *Moravská lidová píseň se zvláštním zřetelem k lidové písni na Podhorácku* (Třebíč, 2012). V roce 2015 přispěla do pořadu *Pocta Františky Kyselkové* v Kamenném sále třebíčského zámku, který Muzeum Vysočiny Třebíč pořádalo u příležitosti 150. výročí narození této významné moravské sběratelky. Rovněž přiblížila přítomným sbírku fonografických záznamů lidových písní uchovávanou v akademických fondech. V roce 2016 se na tišnovské radnici zúčastnila slavnostního představení třetího dílu edice písní z Podhorácka a v roce 2017 slavnostního uvedení školního zpěvníku opět v Třebíči, kde hovořila o výběru písní pro nejmladší zpěváky. Byla pravidelnou účastnicí Mezinárodních kolokvií o lidové, folkové a etnické hudbě a world music pořádaných v Náměšti nad Oslavou. Své odborné znalosti uplatnila i v audiovizuálních projektech. Když ji oslovil Karel Veleba z Muzejního spolku Velkobítešska, autor filmu o životě sběratelky Františky Kyselkové, ochotně se zapojila do natáčení a svým přínosem pomohla k úspěchu snímku oceněného na přehlídce muzejního filmu *Musaionfilm* (2013). Bylo inspirativní sledovat, jak Marta Toncrová dokáže přenášet přísně vědecký přístup do prostředí, kde je třeba myslet i na laickou veřejnost či regionální zpěváky. V tom tkví podle mého názoru její velký přínos – v umění propojovat svět vědy a živé kultury.

Marta Toncrová patří k nepřehlédnutelným osobnostem brněnské školy etnomuzikologie. Navázala na dílo svých předchůdců a přispěla k udržení kontinuity oboru v náročných podmínkách druhé poloviny 20. století i v období po roce 1989. K jejím osmdesátým narozeninám si proto dovoluji připojit osobní i profesní poděkování za její celoživotní práci, ochotu ke spolupráci a inspiraci, kterou představuje nejen pro kolegy z akademického prostředí, ale i pro pracovníky muzeí a dalších kulturních institucí. Do dalších let jí přeji pevné zdraví, neutuchající radost z hudby a mnoho dalších badatelských i osobních potěšení.

Silva Smutná

*Regionální pracoviště tradiční lidové kultury
při Muzeu Vysočiny Třebíč*

Výběrová bibliografie Marty Toncrové (po roce 2010)

Knižní a ediční práce

- Lidové písně z Podhorácka. I. Náměštsko a Velkobítešsko.* Třebíč: Muzeum Vysočiny, 2011, 510 s. (se S. Smutnou).
- Lidové písně z Podhorácka. II. Třebíčsko, Hrotovicko, Moravskobudějovicko a Jemnicko.* Třebíč: Muzeum Vysočiny, 2013, 510 s. (se S. Smutnou a E. Tomášovou).
- Terénní výzkum etnokulturních tradic. Metodologická příručka.* Brno: Etnologický ústav AV ČR, pracoviště Brno, 2014, 80 s. (s L. Uhlíkovou).
- Lidové písně z Podhorácka. III. Tišovsko a Bystřicko.* Třebíč: Muzeum Vysočiny, 2015, 510 s. (se S. Smutnou a I. Ochrymčukovou).
- Jak se na Podhorácku zpívalo. In: Smutná, Silva (ed.): *Lidové písně z Podhorácka. Výběr z trojdílné knižní sbírky zpívají zpěváci a zpěvačky z Velkobítešska.* Třebíč: Muzeum Vysočiny, 2016, 1 CD audio, booklet, s. 2–4.
- Zpěvník z Horácka a Podhorácka. Výběr písní pro školy.* Třebíč: Muzeum Vysočiny, 2017, 127 s. (se S. Smutnou).
- Lidové písně z Brněnska.* Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2020, 558 s.
- Leoš Janáček. *Folkloristické dílo / Das folkloristische Werk / Folcloric Studies (1891–1928). Recenze, statě, přednášky, předmluvy, studijní poznámky, agenda, membra disjecta / Rezensionen, Aufsätze, Vorträge, Vorworte, Studiennotizen, Agenda, disiecta membra / Reviews, essays, lectures, prefaces, study notes, paperwork, disjecta membra.* Řada 1, svazek 3–2. Brno: Editio Janáček, o. p. s., 2020, 599 s. (s J. Procházkovou a L. Uhlíkovou).

Studie a kapitoly ve sbornících a odborných časopisech

- Moravské písně milostné – nedoceněný milník moravské hudební folkloristiky. *Národopisná revue* 27, 2017, č. 1, s. 44–59 (s L. Uhlíkovou).
- Lidová píseň a bariéry. In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Hudba a bariéry.* Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2012, s. 9–17. Dostupné z: <https://www.folkoveprazdniny.cz/kolokvium> (cit. 18. 10. 2025).⁴
- Od variability k tvorbě. Ke vzniku nových lidových písní na Moravě a ve Slezsku ve druhé polovině 20. století. In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Hudba a bariéry.* Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2012, s. 31–42.

4 Na uvedeném odkazu jsou dostupné taktéž další níže citované příspěvky publikované ve sbornících z odborných kolokvií v Náměšti n. O.

- Lidový zpěvák mimo scénu. Jožka Severin z Tvrdonic na jižní Moravě. In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Hudba a bariéry*. Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2012, s. 45–59.
- Na počátku byla politika. Několik glos k tzv. guberniální sběratelské akci. In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Na počátku bylo...* Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2016, s. 9–21.
- Lidová píseň a zpěv nejmladší generace. In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Zrcadlení*. Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2017, s. 68–76.
- Zvukové záznamy lidové hudby na brněnském pracovišti Etnologického ústavu AV ČR (k metodě etnomuzikologického výzkumu a historii jedné paměťové instituce). In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. O paměti*. Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2018, s. 111–125.
- Částečná ztráta paměti aneb o lidových duchovních písních českých zemí. In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Hudba a spiritualita*. Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2019, s. 9–34 (s L. Uhlíkovou).
- Lidová píseň a prostor (na příkladu Moravy a Slezska). In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Hudba a prostor*. Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2020, s. 9–21.
- Hodnota lidové písně. In: Příbylová, Irena – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music. Hudba a kapitál*. Náměšť nad Oslavou: Etnologický ústav AV ČR, 2021, s. 46–57.

Pan doktor Sulitka osmdesátníkem

Andrej Sulitka, rodák ze slovenské Spiše (*18. listopadu 1945 ve Velké Frankové v okrese Kežmarok), etnolog, hudební folklorista, státní úředník a vysokoškolský pedagog, se v letošním roce dožívá významného životního jubilea. Po absolvování košícké konzervatoře pokračoval studiem národopisu na filozofické fakultě brněnské univerzity (1965–1970) a doplnil je stipendijním pobytem v Krakově. Práce, na jejichž základě získal tituly (PhDr. 1971 a CSc. 1978), věnoval zvykosloví na Spiši. Zaměstnání nastoupil v Národopisném ústavu SAV v Bratislavě (1970–1976), v letech 1977–1990 působil v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV (v Praze i v Brně); poté na Úřadu vlády ČSFR/ ČR na sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny (1991/ 1993–2008) a coby důchodce pracoval v letech 2012–2019 znovu v Etnologickém ústavu Akademie věd (dříve ÚEF ČSAV).